

החגים והרגשות על פי פרשת השבוע

הרגשים ורגשות על פי פרשת השבוע

כס"ד

פרשת בא | עלון מס' 11

החושך – סיבה לאור

שליליים... נדמיין לעצמינו שהחשמל כבה באמצע הלילה - האדם נכנס ללחץ... מה יהיה?? מתי זה יחזור?? גם אם הוא מדליק נרות אבל בתוכו פנימה הוא דאוג... מה יהיה... אי אפשר בדורנו להסתדר בלי חשמל... בלי אור... ילדים מאד נבהלים מחושך... החושך הוא מקור לדמיונות... למחשבות שליליות... חושך יוצר פחד.. בהלה...

לעומת האור, שהוא מקור לחשיבה חיובית, אדם שנמצא באורות בלע"ז, הרי הוא בשמחה.. ובאושר... אדם שאירס בת או אדם שנולד לו בן.. התחושה של האור הפנימי מציפה את ליבו, הוא גדוש באושר...

גם בחיים ישנם תקופות של אור וישנם תקופות של חושך... לפעמים החושך הוא כל כך עמוק, עד כדי שיש אפשרות לאדם למשש את החושך... אמנם האור נותן גילוי אבל החושך נותן מקום לספקולציות... למחשבות שליליות להשתלט.. לייאוש...

וצריך לזכור שגם בתקופות של חושך.. לא להאמין לספקולציות, לא להחליט ולקבע את המחשבות והרגשות השליליות המתרוצצות בתוכנו, ומפיל אותנו אל זרועות הייאוש והחידלון, אלא להאמין כי בסוף יתגלה האור... וכמשל - אם אני נכנס למטבח בבית חשוך לחלוטין, זה לא אומר שאין יותר מטבח.. ואין גז ואין סירים.. כוסות או צלחות... המטבח קיים אבל אני לא רואה..

וכמו שכותב ר"י בשע"ת (שער ב' ה): **"ויש על הבוטח בשם להוחיל במעוף צוקתו, כי יהיה החושך סבת האורה כמו שכתוב (מכה ז, ח) 'אל תשמתי איבתי לי כי נפלתי קמתי פי אשב בחושך ה' אור לי', ואמרו רבותינו ז"ל (מדרש תהלים כב): אלמלא נפלתי לא קמתי, אלמלא ישבתי בחושך לא היה אור לי!'** עכ"ל.

הבה נבין - ר' יונה כותב שהחושך זה סיבת האור... מה?? מה הכוונה?? חושך זה סיבה לאור?? - כן זה העומק.. כשיש חושך יש סיבה שהאור יאיר.. שנכיר בו, שנעריך אותו... אם אין חושך אין שום משמעות לאור... חושך הוא זמני.. הוא זה שמזמין את האור...

ובשפתי חכמים בתחילת שמות: המשיל אותם לכוכבים - כמו שהכוכבים קיימים גם ביום, אבל אין להם שום משמעות, כי נר ביום לא מועיל.. דווקא בלילה כשחשוך, אז הירח והכוכבים מקבלים משמעות.. דווקא החושך... זאת הסיבה שיגיע האור... כי רק אז יש לאור משמעות...

ומה יחזיק אותנו בימי החושך?? **להגייד בבוקר תפילה**. **נאמנותך בלילות:** בלילות בזמן של החושך זה הזמן של אמנותך.. להתחזק באמונה... ובס"ד כשיגיעו ימי האור אז יהיה בחינה של להגייד בבוקר חסדך...

כא ויאמר ד' אל משה נטה נדף על השמים ויהי חושך על ארץ מצרים וימש חושך: כב ויט משה... ויהי חושך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים: כג לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים ולכל בני ישראל היה אור במושבבתם:

- אמאלה איזה חושך מצרים... - מה קרה?? - קפץ החשמל..

- תנסי שניה להרים את הראשי... - לא, זה למעלה..

- אז תקשרי לחברת חשמל..

....כן, הם אומרים שזה יקח עוד 4 שעות....

....ואאווי... 4 שעות בלי חשמל..

לכאורה במכת חושך נעשה כאן נס כפול.. כי הרי בעצם חושך זה לא מציאות, חושך זה העדר אור.. אם אין אור יש חושך... מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך.. כשיש נצנוץ קטן של אור הרי החושך מסתלק.. אם אני בלילה נמצא בחדר חשוך והדלקתי נורה אפילו קטנה, אז זה לא שהחושך נמצא כאן... אין חושך..

הוי אומר שהחושך הוא העדר אור... וכאן במכת חושך הקב"ה הביא למצב של פלא, מצד אחד בני ישראל רואים הכל באור יקרות, נכנסים לבית של המצרי, ורואים... היכן היא החביא את כלי הכסף והזהב... והאור הזה אינו מסלק את החושך של המצרים, ועוד יותר שבמהלך שלושה ימים הם מצליחים למשש את החושך, בחוש המישוש... הרי זה פלא פלאות... וכי החושך הוא בר מישוש... הרי לנו כאן נס נוסף...

כשנססה להעמיק בזה, הרי אם אני אכלא אדם בבית אפל... והוא ממשש את הקירות הלוחך ושוב ומנסה לראות האם ניתן לצאת מן החדר החשוך.. מנסה הוא את מזלו שוב ושוב ומכוח הניסיון הנורא מסיק הוא מסקנא... כי אין לחדר הזה חלון... בהמשך הוא מוצא כיכר לחם ממשש הוא את הלחם ומגיע למסקנא כי הרי הוא מחזיק בספוג... ממשך הוא למשש בחדר ומוצא הוא מין גליל אלומיניום עגול מעניין מה זה? מסיק הוא שזה תרסיס נגד ג'וקים... כשבעצם זה בכלל מטהר אוויר... כך יוצא ששיש אור, יש לנו גילוי ברור מה אני רואה מולי, לעומת החושך שבו אני יכול להסיק מסקנות מוטעות, כי אין לי בהירות וברירות מה החפץ או מה יש מולי...

האור מגלה ומברר לי את האמת... החושך נותן מקום לספקולציות... להשערות... לדמיונות... החושך נותן לי מקום לטעות... לשגות...

אכן גם באור ניתן לשגות... כי האור נותן לחוש הראיה את האפשרות לראות... אבל לפעמים הראיה היא רק מגלה את החיצוניות של החפץ... אבל את המהות צריך עוד יותר אור פנימי, לראות ובעיקר להבין... האור מגלה לי את המעטפת... לא את המהות והפנימיות...

וברובד נוסף... כשאדם נמצא בחושך, הרי מתעוררים בו הרגשים

שבת שלום ומבורך

איך מעבירים את ידיעת השכל - להרגשת הלב

וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֵךְ מָחָר לֵאמֹר מָה זֹאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֶזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ד' מִמִּצְרַיִם מִבְּרִית עֲבָדִים: (ג.י.ד.)

הנה ביסוד מצוות סיפור יציאת מצרים, נצטוונו להעביר את הסיפור של הנס והפלא, במסורת העוברת מדור לדור, מאב לבן, וכן הלאה מאותו דור שיצא ממצרים, ועד דורנו אנו, ועד בכלל... וביותר, שהתורה נתנה לנו את הפירוט כיצד לספר, בחלוקה לארבעת סוגי הבנים, כשכל אחד עניין תשובתו בצורה הראויה לו, ולפי גודל שכלו והבנתו...

השאלה שמתעוררת, אמנם החיוב בסיפור יציאת מצרים, הוא בזמן ליל הסדר בחג הפסח, אך אם נתבונן כל חגי ומועדי ישראל, נקבעו זכר ליציאת מצרים, כך בתפילות אומרים 'וַתִּתֵּן לָנוּ... מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה חַגִּים וְזִמְנִים לְשִׂשׂוֹן... זָכַר לְיִצְיַאת מִצְרַיִם'.

ובקריאת שמע פרשה שלישית היא כולה נקראת פרשת זכירת "מ - אָנֹכִי ה' אֱלֹהֵי אִשְׂרָאֵל הוֹצִיאֵנִי מִמִּצְרַיִם" וכן בקידוש בשבת, אומרים זכר ליציאת מצרים...

וצריך להבין, מדוע כל מערכת החגים נועדה להזכיר לנו את יצ"מ, מדוע לא מספיק עצם המצווה של סיפור יצ"מ בליל הסדר??

בגן החיות בפנילנד נערך ניסוי מחקר, ע"י קבוצת חוקרים בקרב קבוצת קופי הבבון... יום אחד הניחו על עמוד השוכן במרכז כלוב הקופים, ערימה של בננות, בגובה של 15 מטר... כמובן שהקוף השליט החל לטפס על העמוד, אך ברגע שהחל לטפס, הותזו עליו ועל כל הקופים, מים רותחים מאד... הקוף ירד למטה, וניסה את מזלו כעבור מספר רגעים, ו...שוב הותזו מים רותחים... בחוסר ברירה שב על עקבותיו... קוף אחר שניסה גם הוא את מזלו, גם ספג מים רותחים, וכן כל אחד מן הקבוצה שניסה לטפס חטף זרנוק של מים רותחים, יחד עם כלל הקופים... עד שכל קוף שניסה לטפס, חבריו הקופים מנעו ממנו לטפס על העמוד, כי לא רצו לחטוף את המים... כך במשך שבוע... אף קוף אינו מעז לטפס... לאחר כשבוע החלו החוקרים להחליף את אחד הקופים מהקבוצה בקוף אחר... הקופיקו החדש, שכמובן לא ידע על המים החמים ניסה גם הוא את מזלו, והחל לטפס... ועוד לפני שהותזו המים... כלל הקופים קפצו עליו ובמכות חזקות הורידו אותו מן העמוד... במשך השבועיים הבאים הוחלפו כל הקופים הראשונים, שהיו בזמן התזת המים בקופים אחרים אשר לא ידעו את סיפור התזת המים... אך כל הקופים ידעו גם ידעו, כי כל קוף שמעז לטפס על העמוד כולם קופצים עליו ומכים אותו ולא נותנים את האפשרות לטפס על העמוד להגיע לבננות... מנהג המקום... עד כאן המשל...

וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֵל לְבַבְךָ - לכולנו יש את ידיעת השכל ויש את הרגשת הלב - בידיעה השכלית יכול להיות שברור לנו את אשר מוטל עלינו אך אם אין את הרגשת הלב... את החיבור הפנימי.. אם הרגש אינו שותף, יהיה קשה עלינו לאורך זמן להיות מחוברים לעשיה... העבודה שלנו היא להשריש את הידיעה שברורה לנו אל תוככי הלב... אל אותו הרגש פנימי עמוק שיחבר אותנו לעשיה... ידיעת האלוקות היא הגורמת להבנת הלב... אך הידיעה הזו יכולה להתעמם... יכולה שתסתכח... על כן יש צורך כל הזמן לעסוק בעניינים ובדברים שיזכירו לנו את אותה הידיעה, שתגרום לנו שוב ושוב את התעוררות הרגש, והרי זה המעגל... השכל יודע... ואנו פועלים להכניסו להרגשת הלב, ומשם חוזר הוא לעורר את ידיעת השכל...

ובכדי שלא נהיה כקופים האלו, הרי שלא מספיק רק הסיפור והעברת רוח הדברים מאב לבן... על איזה סיפור רחוק שהיה בעבר, אלא כל מערכת החיים שלנו סובבת סביב הציר הזה "אָנֹכִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצִיאֵנִי מִמִּצְרַיִם" כל מערכת החגים... שבת קודש... קידוש... קריאת שמע... תזכור כל הזמן, אבל לא רק במחשבה, אלא תייצר פעולות... תעשה מעשים... שיגרמו לך להעביר את 'ידיעת' להשבות אל לבבך...

הרי לנו החיבור בין כוח המחשבה לבין רגשות הלב, שמתחברים יחד ומפרים ומזינים אחד את השני... אבא מספר לבן, האבא עושה פעולות, הפעולות מתחברות לרגשות, וחוזר חלילה...

הסבא מקלם זצ"ל משתמש בדימוי לגרעין היוצא מן הפרי שכל גרעין בכוחו להצמיח עוד אילן פירות כמותו, כך אבותינו שהיו בזמן יציאת מצרים ראו בחוש את גדלות ד', הם השיגו את ידיעת ד' בפועל.. בחוש ממש.. ראתה שפחה על הים... אך דורות הבאים שלא ראו בחוש, חסר להם בחיבור הפנימי, אצלם זה רק סיפור... על כן כשחווים מחדש את עניין סיפור יציאת מצרים, לא רק בסיפור אלא בפעולות ומצוות ובזכירה מתמדת, הרי זה מחדש ומחזק בליבנו פנימה את ידיעת ד'...

ועל כן אומרת הגמרא (פסחים קטז): 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים' - החיוב להפעיל את הידיעה ע"י מעשים שיתנו ביטוי רגשי, ולא רק להישאר בידיעה שפעם היה מאורע כזה... אלא כל אחד מחזק את הידיעה כאילו זה עכשווי, וזה לא יהיה רק בצורת סיפור בין אב לבן, זה חייב להיות גם עם מעשים..

אמנם חובה להדגיש, כי אין אנו מקיימים את מצוות ד' רק כשיש חיבור רגשי... אנו מקיימים את מצוות ד' ללא תנאים... החיוב של קיום המצוות הם בעצם... מקיימים כי הוא ציווה... אך רצונו יתברך שנעבוד על כך שלא יהיה רק בגדר של וְיָדַעְתָּ - אלא שהעבודה תהיה מתוך וְהַשַּׁבָּת אֵל לְבַבְךָ.. מתוך עבודה פנימית ולא רק כמעשה חיצוני..